

15.

12

D E
OBLIGATIONE RYSTICORVM
AD OPERAS PER PRAESCRPTIONEM
ACQVIRENDA VEL TOLLEND A

ILL. I. CTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE
TITVLORVM DE V. S. ET R. I. ANTECESSORE
ORDINARIO COLLEGII I. CTORVM SODALI

A. D. XXX. MART. CIOICCLXVIII

H. L. Q. C

COLLOQVIVM CVM ERVDITIS HABEBIT

A V C T O R

HENRICVS GOTTHELF SACHSE

LENGEFELDA - MISNICVS

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA

VIRIS ILLVSTRIBVS
CONSVLTISSIMO AMPLISSIMIS
GODOFREDO FERDINANDO
LINDEMANNO

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI DVGIS SAXONIAE
ELECTORIS IN CAVSSIS AVLAE AC IVSTITIAE
VERO CONSILIARIO

ANDREAE GODOFREDO
LAVRENTIO BAVDIS

SERENISSIMI SAXONIAE ELECTORIS IN EQVITATV
LOCVM CENTVRIONIS COHORTIS BRENKENHOFIANAE
TENENTI DYNASTAE CLIENTELARVM
RAVENSTEIN LENGEFELD ET REIFLAND

IOHANNI GEORG. KIRCHHAHN

SER. ELECT. SAX. PRAEFECTVRAE ADMINISTRATORI
DYNASTAE PAGORVM WVNSCHENDORF
ET STOLZENHAYN

PATRONIS AC FAVTORIBVS

AETATEM COLENDIS

LIBELLVM ACADEMICVM
ET DOCTRINAE EXIGVAE PRIMITIAS
PIETATIS ET OBSERVANTIAE SEMPITERNAE
MONIMENTVM

VETERI RITV CONSECRAT
SE QVE SVA QVE STVDIA

VELINT IN POSTERVM
PATROCINIO ET BENEVOLENTIA SVA

TVERI PROMOVERE ORNARE

VEHEMENTER ATQVE OBSERVANTISSIME

ROGAT

HENRICVS GOTTHELFF SACHSE.

I

DE OPERIS IN VNIVERSVM

Operas ait Paullus esse diurnum officium. cap. I D. de Operis libert. Quod quo sensu dictum sit quamque vim habeat, cap. 3. 15. 19. 20. et 23. eod. iure consulti exposuerunt. Sed operas libertatis causa impositas, quae peti iure Romano poterant et a multitudine libertorum praestari solebant, non omnia rusticorum hodierna officia definitio ea complectitur. Nam operarum hodie a rusticis edendarum tanta varietas est, ut alia magis horaria, nocturna, annalia officia, quam diurna videantur. Exemplo sint nocturnae excubiae, iter paucarum horarum, et annalia liberorum a subditis genitorum exigi locis plerisque solita famulitia. Igitur operae rusticorum sunt officia dominis praestanda siue, si malis, seruitia, in praedii, quod dominicum olim fuit, vtilitatem. Operas personae debitas consulto omittimus, cum rarissimae sint, earumque vel temporaria tantum obligatio, vel certe ultra vnius alteriusue hominis vitam non duratura. Neque de angariis et parangariis aliis ne operarum generibus, quae Principi

aut rei publicae debentur, sermones facere praesentis instituti ratio fert. Dominos enim non intelligo, penes quos summum imperium sit aut certe iuris dicendi potestas, sed qui praedium tale possideant, quali petito operarum a casarum et praediorum quorundam possessoribus, interdum etiam inquilinis eorum, diuersis modis et temporibus debitarum inhaereat. Cuius modi praedia fere illa esse, ad quae olim rusticae casae ac praediola tanquam pars seruorum culturae tradita pertinerint, nemo hodie dubitat: *ENGAV Elem. Iur. German. L. I. tit. IV. §. LXI. sq.* suntque adeo eae operae rusticae reuera libertatis traditae in praediolo iuris causa impositae. Quorsum etiam illi respexerunt, qui Germanicum nomen *Frohndienste* scripsere deriuatum a sacro, quasi sacrae libertatis, quae per manumissionem contigerit, remunerationem dicas. *IVS PROVINC. SAX. Lit. I. art. 53. et L. III. art. 56. CARPZOV Lib. I. Kest. LIII. n. 4. vid. tamen WACHTER. Glossar. voc. Fron.* Itaque libertum ac manumissorem, siue dominici praedii et eius, quod liberto obuenerit, vel ingenuus in libertinam conditionem accepit, possessores intercedit aliquis perpetuus nexus, plerumque ex singularibus pactis et contractibus, interdum ex solo regionis iure siue scripto siue non scripto existimandus. Operae autem e modi et temporis ratione aliisque conditionibus diuersas diuisiones recipiunt. Aliae enim iumentis, aliae manu tantum atque instrumentis et vehiculis talibus, quilibus

libus equi et boues vsus caussa alligari vel nequeunt vel non solent, eduntur, vnde vel carroperarios, *Spanndienstleute*, vel manoperarios *Handfroebner* natio pragmaticorum vocauit. Deinde aliae ad certum tempus certaue loca restrictae non sunt, aliae dierum numero patrisque locorum et temporum interuallis definiuntur. Cf. inprimis ENGAVL. C. et PERTSCH *de Diuisione operarum.* Omnes autem, nisi aliter conuenit, praestandae sunt, quando cunque dominus eas petit, propter ea, quod ex eius commodo in dominici praedii utilitatem edi debent. Quodsi indeterminatae debentur, id tamen naturali et ciuili iure cauetur, ne dominus id officium poscat, quod in rerum natura non est, vel propter bonos mores esse non intelligitur cap. 20. et 38. D. eod. neue eas operas, quas vel aetas recusat, vel infirmitas corporis non patitur, vel quae abhorrent a vitae rusticae instituto et quibus eius propositum imminuitur, denique ne reliquas exigat, nisi ita, vt rustico satis temporis ad quaestum alimentorum et uectigalium relinquatur. cap. 19. 20. et 50. D. eod. Edict. El. Sax. de an. 1609. LEXSER. Sp. CCCCXVIII. Nec diebus dominicis feriatis que debentur seruitia, nisi extrema necessitas ad ea poscenda dominum cogat. Caeterum diurnae operae ab ortu solis edendae sunt ad occasum, quem ad modum rusticis apud nos expressa lege praescribitur, *dasssie bey Aufgang der Sonnen erscheinen, und eber nicht, denn bey derselben Niedergang wieder abgeben und ihre Froebne mit Fleiss*

Fleifs verrichten: cuiusmodi dies ab iure consultis artificialis vocatur. Refractarios autem, qui ad operas faciendas vocati non veniunt, cogi posse, et ciuilibus remediis, veluti multa, pignoribus, carcere coërceri notissimum est. Ad restitutionem quoque damni intermissis operis dati petente domino condemnantur. Audiendi tamen sunt, qui legitima impedimenta alias ue iustas exceptiones allegant. Vbi hac tantum cautione opus, ne qui ipse praestare operas indictas non potuit, si morbus v. g. aut aetas vitium erat, eum omni earum edendarum obligatione, velut apud Romanos libertum, citra singularem conuentionem opido solutum arbitremur. Nam cum operarum praestatio plerumque ad onera fundi pertineat, consequens est, vt agri possessor aegrotus aut lege pacto ve non liberatus senex debeat per idoneum substitutum eas facere; idque eo magis, quo magis idem ordinarie et sanis corpore que valentibus nobilibus que aut aliis honestioribus, qui praedia obnoxia seruitiis rusticis possideant, et contra quorum dignitatem sit horum laborum perfunctio, licet. cf. STRYBEN. *de Iure Villicor.* cap. V. §. 6. Quamquam, quod de senex atque aegrotis dixi, consuetudine passim et pactis mutatum, atque in vniuersum cum hoc temperamento accipiendum est, ne plus ab iis petatur, quam saluis alimentis facere possint. Sed nolo in praesenti plura persequi, quae de operis rusticorum in vniuersum dici mereantur. Tractauere hoc argumentum ex instituto BECHMAN-

NVS (*de iure operarum*) LEYSERVS (*Iure Georgico*)
 GOEBELIVS (*de Iure et Iudiciis rusticorum*) STR-
 BENIVS (*de Iure Villicorum*) KLINGNERVS (*Dorf
 und Bauren-Recht*) BILDERBECKIVS (*Dorf und Land-Recht*)
 BYRIVS *Comm. ad Schilteri Inst. Iur. Feud.*) ENGEL-
 BRECHT (*de Operis rusticorum*) POTGIESSER (*de
 Statu Seruorum in Germania*) aliique permulti, ne quod
 CARPZOVIUS (*Defin for. et Resp.*) BERLICHIVS (*concl. pract.*)
 SCHEPLITIVS *ad Consuetud. Brandenburg. P. II. tit. II.*
 illi que omnes, qui vel singularium prouinciarum iura ex-
 posuerunt, vel Germanici iuris elementa scripserunt, aut
 egerint de eo aut obseruauerint, iam commemorem. Suffi-
 ciat tribus verbis notare, quemadmodum suis ordinarie iu-
 mentis instrumentis que rustici ad operas edendas uti de-
 beant: BERGER *Oecon. Iur. Lib. I. Tit. VII. n. 6.* sic ipsorum
 etiam victu eas praestari oportere. ENGAVL. I. Aliud
 tamen saepe consuetudine aut pactionibus introductum.
 Tum quoque victus a domino praebendi ratio plerumque
 pacti legibus definita, quod ubi in electorali Saxonia factum
 non est, Decisio 33. assignat equis dimidium auenae mo-
 dium, (*ein halb Maas Haber fuer die Pferde.*) et rustico duas
 libras farris cum caseis tribus. Vendi praeterea et locari ex-
 traneo operae istae non possunt, nisi cum praedio, cui
 debentur. In vniuersum autem videtur sumi debere,
 rustici praedii possessorem ad eas faciendas obligatum
 esse, donec contrarium demonstretur, quod multis ar-
 gumentis approbavit ESTOR *diff. de praesumptione con-*

B

tra

tra rusticos in causis operarum harum que redemptione licita, quanquam non ignoramus quae contra disputavit doctissimis rationibus venerandus senex IOH. LEONHARDVS HAYSCHILD de Praesumptione Libertatis rusticorum, cuius quidem sententia in his terris vsu seruetur ipsis quae legibus publice propositis sustinetur. Sed vide, quae habet BOEHMERVS de Imperfecta libertate rusticorum in Germania et adde, si placet, REINECCIUM de Rustico quondam seruo.

II

IVS EXIGENDI OPERAS LONGI TEMPORIS
VSV ACQVIRITVR

Et si vero operas in ipso manumissionis contractu a libertis promissas et a dominis tanquam partem dominicae potestatis seruatas esse inter omnes constat; (vid. exemplum recentius apud MEINDERS. de Iurisdictione colonaria.) nolim tamen eas ubiuis pro argumento pristinae seruitutis habere. Non defuere nec hodie defunt aliae causae, ob quas aut promitti solent aut edi debent, cum alias publica lex imponat, vt quae in Saxonia ad aedificium domini exstruendum vel reparandum necessariae sunt: vid. Ord. Prouinc. de a. 1755. et Dec. 33. cf. FRITTSCH de Palatio dominico: ad alias promittendas religio aut spes praemii consequendi ingenuos etiam homines impulsisse videatur. In primis frequens earum acquirendarum atque amittendarum

darum modus praescriptio, de quo, quantum angusta
 temporis ratio et exiguae vires sinunt, paucis in praesenti
 exponere animus est. Ecquis vero dubitet, cum
 omnia iura longi temporis usu ordinarie acquiri possint,
 operis etiam in posterum fruiturum esse, qui per tempus
 lege definitum eas exegerit, cui que eas proficere po-
 sscanti per totidem annos a petitionis atque editionis ini-
 tio connumerandas illae praesitae sint? Dudum enim
 explora est illorum sententia, qui aliqua veterum iure
 consultorum in Pandectis fragmenta male interpretati
 eius, demum temporis usu ius in alienis rebus acquiri
 voluerunt, quod et hominum memoriam excedat, et
 cuius initium neque vlli testes meminerint, neque lapi-
 des indicent, alia ve referant instrumenta. vid. LEYSER.
 Sp. CCCCLX. Etenim compertum habemus exploratum
 que, vetustatis vocabulo et temporis, quod excedat ho-
 minum memoriam, iure consultos Romanos hoc ipsum
 tempus longum descripsisse, quod Iustiniani legibus re-
 rum mobilium usu capiendarum causa triennio, at si
 fundorum rerum que soli possessioni dominium velis ad-
 iicere, decem inter praesentes, viginti annorum inter
 absentes intervallo, denique vt in personam aduen-
 nactus esse dicaris, illuc praescribere possis, lapsu tri-
 ginta annorum absoluitur. vid. CONRADI *Historia usu-
 capiorum*. Quem ad modum igitur usufructus et iura
 praediorum decennali usu per leges Romanas acquiri
 possunt, nec praescribenti exceptio malae fidei aut iusti

tituli deficientis opponi debet, cum patientia possessoris praedii serui pro titulo sit, neque mala fides eius argui queat, qui altero non inuito conditionem suam meliorem reddidit, atque aliquam partem domini in re aliena exercuit: *CONRADI l. l. et BEYERVS Posit. ad Inst. et P. sic, ubi iure Romano viuatur, ad seruitutis similitudinem ius operarum etiam decem vel viginti annorum quasi possessione quisque nanciscitur, id que eo minus dubitationis habet, quo magis et obligatio eas praestandi et exigendi ius praediis ordinarie inhaeret harum que conditionem vel auget vel minuit. Quod si tanquam tales, quales personae a persona debeantur, indictae factae que sint, quin triginta demum annorum usu ius acquiratur, non ambigendum esse videtur. Sed rarior ea species, quam ut ita factum esse credatur citra manifestam probationem. Caeterum in magna parte Germaniae vetus populi mos seruatur, neque decem annorum continuatione, sed triginta demum et vnus annorum, praeter ea sex hebdomadam et dierum trium possessione fundorum dominium aliarum que rerum et iurium, quae vel comparantur praediis vel insunt, acquiritur. vid. *RICCIUS de Praescriptione German.* Vbi eiusdem temporis exactione ad operas in posterum iure poscendas opus esse apparet. Nec actionem eius, qui operas per totidem continuos annos petitas esse et praestitas dicat, exceptio malae fidei aut iusti tituli deficientis excludet. At si rusticos vi ad eas faciendas coegisse vel precibus commouisse*

uisse doceri possit, possessionis vitio summouebitur. Pari ratione et ii, qui liberam rerum suarum administrandarum facultatem non habent, et contra quos haec tempora praescribi non possunt, singulari quisque iure, quod in eius vtilitatem constitutum sit, in hoc operarum iudicio perfruentur.

III

OBLIGATIO OPERARVM FACIENDARVM
LONGI TEMPORIS PRAESCRIPTIONE
ALIQUANDO NON SOLVITVR.

Naturale quidem est, obligationem quamuis solui eodem modo, quo colligata sit, ideoque, quod vsu longi temporis acquiratur, eodem vsu per totidem annos intermisso amitti. Videamus tamen, an ea regula fallat in specie operarum. Sane affirmare licet, earum exactioni praescripi non posse, etiamsi praedii seruiantis possessor se longo vel longissimo tempore nullas praestitisse ostendat. Neque enim ius aliquid faciendi vel poscendi vsu intermisso expirat, si vel dominus occasione eo vtendi interea temporis destitutus sit, vel alter exercitio eius vel petitioni non contradixerit. Siue denique leges civiles praescriptionem prohibeant, siue pacto dominus sibi prospexerit ne ius suum ullo tempore certo perire deberet, sed vt eo ad arbitrium suum et vti posset et non vt, his omnibus casibus vsucapio et praescriptio

locum habere nequeunt. Tequis vero dominum neget, qui hanc legem manumissionis scripserit, vt liberti et qui deinceps istorum praediola possiderent, sibi et successoribus suis operas praestarent, earum exigendarum ius suo arbitrio suae que cognitioni, vtrum et quando necessariae vtilis ve futurae sint, omnino seruasse. Quod si igitur accidat, vt hoc vel illo deuitarum operarum genere per longi temporis spatium sibi aut non opus aut non profuturum esse iudicet, nonne vehementer iniquum foret, eum negligentiae causa punire, qui nihil sui iuris neglexerit. In alia omnia subditi consentire eorumque consensus omnes obligat, qui praedium cum hoc onere deinceps possidere incipiunt. Si quod igitur genus operarum dominus hucusque exegit, aliud non exegit, iam satis est, eum non omnem sui iuris vsum intermississe, et caeteros quoque, quandocumque libuerit, recte petet, nisi subditi validis argumentis ostendant, omnem actionem eius peremptam esse. Per partem enim ius non amittitur, vt lex 18. ff. de seruit. praed. rust. clare demonstrat, et maxime audiendus est dominus, qui animum retinendi exactis nonnullis operis declarauit. Fac vero, nihil etiam operarum a longo inde vel longissimo tempore esse inditum, neque viuere hominem quemquam, qui aut petitionis aut praestationis casum meminerit. Nihilominus ille ne tunc quidem suo iure excidisse dicetur, cum mere in eius facultate atque arbitrio positum fuerit, debeat sibi operas exigere vel et, an nolle.

ME. VI. VS P. IV.

Dec.

Dec. i. n. 3. cf. COCCELVS *de rebus meræ facultatis*,
 et ill. HOMMEL. *Rhaps. obs.* 33. Etenim AVGVSTINO
 LEYSERO promissarum operarum petitionem vnice ab
 arbitrio domini pendere neganti adeoque vsu per lon-
 gissimum tempus intermisso earum exigendarum ius sta-
 tuenti dominum amisisse satisfecit opinor BVRIVS l. 1.
 p. 735. sq. Atque hæc regula tum maxime locum tue-
 bitur, si operis vtendi occasione dominus per longis-
 simum tempus fuerit destitutus. Itaque, si Lucius Ti-
 tius duo possedit nobilia prædia Tusculanum et Auen-
 tinum, atque in illo, dum viueret, commoratus est, hu-
 iusque ædificium non curauit, successori Auentinum
 inhabitanti operas ad prætorium vel exstruendum vel re-
 parandum subditi profecto frustra denegaturi essent
 prætextu multorum annorum, per quos eos Lucius Ti-
 tius non exegerit. Cum enim, etiam si per beneuolen-
 tiam erga subditos petita non essent, ius eas petendi
 expirasse haud diceretur multo magis præscriptio lon-
 gissimi temporis replica, nisi nulla vtendi occasio fue-
 rit, elidetur.

§. IV.

OBLIGATIO OPERARVM PRAESTANDARVM
 CONTRARIO LEGITIMI TEMPORIS VSV
 EXTINGTA.

Sed quicquid eius rei sit, possunt etiam rustici
 immunitatem ab operis longi aut, vbi locorum in Ger-
 mania

mania decennii praescriptio locum non habet, longissimi temporis exceptione rueri. Quemadmodum enim non nunquam euenit, vt ad eas operas faciendas, quas precibus dominorum moti olim vltro ediderint, si eas tanquam iure petitas praestare posthac non recusauerint, rustici tandem accedente longi temporis vsu per iudicis sententiam condemnentur, sic saepe voluntaria exactionis dilatio, si petitioni deinceps subditi contradicant, atque in ea illorum voluntate vel peruicacia dominus acquiescat, acquirendae vel potius recuperandae libertatis praebet materiam. Nempe quod de rebus merae facultatis in vniuersum traditur, desinere eas meri arbitrii esse, simul ista vel faciendi vel non faciendi libertas adimatur vel minuatur, illud vtique habet hanc vim, vt et operarum petitioni praescriptio iusti temporis a rusticorum contradictione coepta opponi possit. Atque haec sententia fori vsu confirmatur, in eamque iure consulti Witebergenses referente WERNHERO P. I. obs. 76. dilucide responderunt: *Gestalt die praescriptio contra operas nicht anders ihren Anfang nimmt, als wenn die Dienste derer Unterthanen angesagt worden und der Gerichts-Herr bey ihrer Verweigerung acquiescirt.* Neque expressa dissensione opus est verbis que, quibus libertatis exceptio allegetur; sed sufficit operas indictas non praestitisse, adeo que constantem per legitimum tempus asserendae immunitatis vsu habuisse. Videndum tamen, quales operas indixerit dominus et rustici facere recusauerint.

Quan-

quamquam enim posuisse non poenitet, dominum, qui certum genus operarum longissimo tempore petierit, aliud non poposcerit, nihilominus plenum omnium ius et animo et factis retinuisse, cum satis utendi voluntatem declarauerit, neque omnium intermissa petitio de eius iure sola detrahere potuisset: inde tamen nequam efficitur, ut rustici a specie operarum, quas domino poscenti denegauerunt, illo quidem acquiescente liberati plenam quoque a caeteris non petitis immunitatem sint assecuti. Sed debet utique locum tueri pragmaticorum regula: Tantum praescriptum, quantum possessum. Quod si petenti domino vnus generis seruitia, se nulla omnino debere responderint, isque in ea responsione acquirat, neque confessoriam actionem ante legitimi temporis lapsum intenderit, quin postea immunitatem ab omnibus tuituri sint, dubio caret. De tempore autem vsucapiendae libertatis non opus est dicere, cum plane repetenda sint, quae supra de ea re de qua iusto titulo bonaque fide non exigenda perscripsimus. Iuuat tamen hoc adiciere, quod multi aiunt, Recessu Imp. de ann. 1654. §: *So viel nun die Capitalia*, belli tempore praescriptionem dormire, vid. *SRYEK. annot. ad Lauterbach.* id sine speciali lege, qualis nec in his terris, nec vllibi, quod sciam, in Germania sancita est, non in vniuersum valere. Ista enim Imperii lex de trienniali tantum belli temporibus agit. cf. ill. *HOMMEL.* l. l. Obf. 108.

V
 DE EXCEPTIONE OPERARVM LONGO
 VEL LONGISSIMO TEMPORE
 REDEMPTARVM.

Maxima adhuc inter Doctores est controuersia, an domino ab inuitis subditis operarum loco certum pretium possit exigere? Nobis quidem negantium sententia verior esse videtur, cum nemo ad aliud pro alio soluendum magis, quam creditor ad accipiendum ordinarie cogi debeat. Quid vero? si alias operae domino plane profuturae non essent? Hoc quidem casu permulti redemptionis necessitatem subditis imponendam esse contendunt. Profitentur hoc iure consulti Vitebergenses apud WERNHERVM P. V. Obs. 28. *Ob wohl bewährter Rechts-Gelehrten Meynung nach auf den Fall, da der Gerichts-Herr wegen Entlegenheit des Orts die Dienste nicht gebrauchen könnte, die Untertanen ein gewisses Geld dafür abzustatten schuldig, etc.* vid. inpr. STRUBEN I. I. cap. V. §. 20. ESTOR, diss. comm. GROLLMANN de *mutatione operarum*. Sed nihil ad hanc sententiam amplectendum nos mouet. Fac vero, inde a longo tempore subditos loco operarum domino pecuniam numerauisse, num dominus ad operas naturaliter praestandas eos iterum compellere poterit? Sunt, qui nulla distinctione posita id fieri posse existiment, quoniam ab arbitrio domini pendeat, velit operas exigere, an pecuniam. Igitur cum res merae facultatis nulli praescriptioni obnoxiae

xiae habeantur, consequens esse, vt dominus etiamsi sub-
 diti longissimum tempus pecuniam pro operis soluerint,
 tamen denuo poscere operas possit. Aliis autem ea spe-
 cies non videtur rebus merae facultatis annumeranda.
 Aiunt enim, omnia iura, quae vel contractu vel pri-
 uilegio acquiruntur, in eum censum neuiquam venire: ne-
 que dominos pretium operarum a subditis nisi horum con-
 sensu poscere adeoque per pactum hoc fieri debuisse. Qua
 pactione nisi dominus mutandae voluntatis atque alterutri-
 us generis eligendi facultatem sibi expresse seruauerit, cre-
 ditum iri rusticos perpetuam libertatem ab operis redemif-
 se annuo pretio, simul a primi anni solutione longum tem-
 pus effluxerit neque interim facta esse mutatio doceatur.
 Longi enim temporis patientiam consensionis pacti que ha-
 bere vim. Quis vero haec argumenta parum firma esse haud
 facile intelligat. Etenim quod rustici praeteritorum anno-
 rum operas pecunia redemerunt, ideo ne dominus in futu-
 rarum etiam redemptionem tacite consensisse dicatur? Quasi
 vero iudicum et prudentum esset fingere, quod leges non
 fingunt. Verius est, dominum pecuniam exigendo in
 hanc tantum conditionem consentire, vt idem pretium
 soluatur, nisi operas postulet. Quae alterutrius gene-
 ris exigendi facultas tum maxime penes ipsum erit cum
 sibi expressa pactione eam seruauit, aut maius modo pre-
 tium operarum, modo minus, denique modo operas, mo-
 do pretium praeteritis annis exegit atque obtinuit. Nam
 et hoc postremo casu, non video, cur aliqui viri docti,

inter quos magnum LEYSERVVM reperio, electionem aut pretii soluendi, aut operarum praestandarum penes rusticos collocauerint. Neque enim, si recte iudico, magis dominus hac eligendi potestate se abdicasse fingendus est, quam quisquam sine legitima probatione suum iactasse aut donasse censetur. Quamuis libenter largiar, eo casu nec subditos ad pretium loco operarum soluendum compelli posse inuitos. Quod si dominus operas ipsas poposcerit, et rustici pretium offerendo istarum petitioni contradixerint, quin illius patientia praescriptioni faciat locum, non ambigitur.

VI

BREVIS ENARRATIO IVRIS SAXONICI
ELECTORALIS.

Hoc iure utimur in Germania, nisi qua pacta legesque huius vel illius regionis obsistunt. Tantum esse in Saxonia nostra libertatis fauorem, ut ab omnibus operis, quae publica lege non imperantur, donec ius domini demonstratum sit, rusticos immunes iudicemus, iam dixi. Neque in eo substitit legum nostrarum prouidentia, sed operarum quoque exigendarum iuri, tametsi petitioni dominorum ante longissimum tempus contradictum a rusticis non sit, praescriptionem nihilo minus triginta et vnus annorum hebdomadam sex et dierum trium opponi posse constitutum est Dec. nouiss. V. de an. 1746. si dominus saltem ter

cas

eas petendi occasionem interea temporis praetermiserit, neque protestatione in iudicio opposita tuitus sit suum ius. Anni vero, quos diximus, ex quo primam dominus operarum petitionem quamuis data occasione omisit, numerari incipiunt. Perpicuae et sapientissimae legis, quam adscribere iuuat, verba sunt haec: *Wenn ein Gerichts-Herr, oder wer sonst der Dienste berechtiget, solche zu erfordern keine Gelegenheit gehabt, so mögen dieselben durch den unterlassenen Gebrauch, ungeachtet inzwischens 31. Jahr, 6. Wochen und 3. Tage verflossen, nicht praescribiret werden.* Daferne aber sich zu drey unterschiedenen oder mehreren mahlen Gelegenheit, sich solche Dienste leisten zu lassen, ereignet, und selbige gleichwohl nicht exigivet, sondern der Dienst durch andere Personen verrichtet, auch dabey das Befugnis, durch eine gerichtliche Protestation nicht vorbehalten worden, können die Untertanen oder Dienst-Leuthe nachgehends, wenn von dem ersten Actu an, da solche Dienstleistung unterblieben, die in Rechten vorgeschriebene Zeit verflossen, sich mit der Praescription dagegen schützen. Neque alteram, quam de mutatione operarum et redemptione posuimus, regulam in patria sequimur. Cum enim optimi Principes intelligerent, saepe rusticos operis a domino exactis grauari et ab agris suis colendis nimium reuocari, ideoque eam rem agriculturae publicae que vtilitati per avaritiam dominorum quorundam obesse, consultius dixit prudentissimus Elector Augustus ad frequentissimas

operarum redemptiones Const. IV. Part. II. quasi regiam viam munire, et longissimi temporis praescriptionem permittere, si rusticus eo annorum interuallo idem a domino pretium sine vlla vel deminutione vel augmento nunquam non acceptum esse probare queat. Quae tamen lex pactorum contra initorum vim legitimaque praestationis in iudicio factae facultatem, tantum abest, vt imminuerit, vt potius ex istis cautionibus ius dicendum esse vel expresse statuerit. E contrario rusticos etiam, si post illud tempus elapsum seruitia, vel operas praestare, quam pecuniam soluere malint, non audiendos esse praecipit. Si denique praeter solutionem pecuniae operas nonnullas vltra idem temporis spatium praestiterint, deinceps quoque idem vt facerent, constitutum est. Pergit autem D. Elector: *Da aber das Dienstgeld innerhalb 30. Jahren Jahres und Tages nicht vniiformiter gegeben, sondern bisweilen vermindert und vermehret, und auf etliche Jahre gerichtet, so wollen wir, dass in einem solchen Fall auf die Interruption gesprochen und die Bauern der Dienste dadurch nicht entlediget oder befreyet seyn sollen.*

00 A 6448

ULB Halle

3

002 928 140

12

DE
OBLIGATIONE RVSTICORVM
AD OPERAS PER PRAESCRPTIONEM
ACQVIRENDA VEL TOLLENDA

ILL. I. CTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE
TITVLORVM DE V. S. ET R. I. ANTECESSORE
ORDINARIO COLLEGII I. CTORVM SODALI

A. D. XXX. MART. CIOI^oCCCLXVIII

H. L. Q. C

COLLOQVIVM CVM ERVDITIS HABEBIT

A V C T O R

HENRICVS GOTTHELF SACHSE

LENGEFELDA-MISNICVS

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIA